

Тетяна Мочан,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет
(м. Мукачево)

Tetyana Mochan,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Mukachevo State University
(Mukachevo)

УДК 37:004

ББК 74.025.3

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

INFLUENCE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES ON EFFICIENCY OF EDUCATIONAL PROCESS

У статті розглядається питання впливу сучасних інформаційно-комунікативних технологій на самореалізацію особистості в освітньому середовищі та акцентується увага на формуванні інформаційно-пошукових комунікативних умінь.

Автор аналізує значення інформаційних технологій для підсилення природного прагнення людей до самореалізації, оволодіння інформаційно-пошуковою комунікативною компетенцією, розвитку умінь і навичок генерувати нові, оригінальні, нестандартні ідеї в процесі комп'ютерної комунікації, упроваджувати інновації в галузі освіти.

Методологічними засадами є ідеї інформатизації сучасного суспільства, освітнього простору та концептуальні положення стратегії інформаційного розвитку сучасної освіти.

Висновки. Отже, використання інформаційно-комунікативних технологій впливає на результативність освітнього процесу, сприяє формуванню таких умінь і навичок, які можуть реалізуватися в пошуковій, комунікативній роботі, стимулює виявлення інтересу для розв'язання поставлених завдань.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні технології, інформаційно-пошукові комунікативні уміння, інформаційно-комунікативний простір, освітній простір.

The purpose of this study is to investigate the impact of modern information and communication technologies on self-actualization of a person in educational environment with special attention being paid to the formation of information-searching communicative skills.

The author analyzes the essential role of information technologies in strengthening the natural human aspiration for self-actualization, mastering information-searching communicative competence, developing skills and abilities to generate new, original, unconventional ideas in the process of computer communication and implement innovations in the sphere of education.

Methodological basis of the research is the idea of informatization of both modern society and educational spheres well as conceptual principles of the strategic informational development of modern education.

Development of information technologies serves as the foundation for creation of information and communication space, which facilitates successful fulfillment of the tasks set in modern information society.

We agree with the statement that the effective formation of information-searching communication abilities proportionally depends on profoundness of knowledge in computer communication as well as relevant skills developed by a person. Therefore, the content of learning process has to ensure formation of information-searching communication skills needed to perform certain kinds of communication activity, which, in turn, essentially depend on their significance and priority in the environment, i.e. information and communication space.

It can be stated without any exaggeration that rational application of information and communication technologies in educational process significantly increases its effectiveness. Electronic educational resources comprise a huge amount of visual, audio, conditionally graphic, video and animation materials. Modern educational means based on information and communication technologies possess unique features and functions of visual methods to be used for significant improvement of education and new approach to the whole process of studying.

Conclusions. Thus, implementation of information and communication technologies significantly increases efficiency of educational process, facilitates formation of such skills and abilities that can prove necessary in further research or communicative work and provokes interest to solve the set tasks. It is planned to carry out subsequent research aimed at investigation of the issue connected with organization of educational process implementing modern informational technologies.

Key words: information and communication technologies, information-search communication skills, information and communication space, educational space.

В статье рассматривается вопрос влияния современных информационно-коммуникативных технологий на самореализацию личности в образовательной среде и акцентируется внимание на формировании информационно-поисковых коммуникативных умений.

Автор анализирует значение информационных технологий для усиления естественного стремления людей к самореализации, к овладению информационно-поисковой коммуникативной компетенцией, к развитию умений и навыков генерировать новые, оригинальные, нестандартные идеи в процессе компьютерной коммуникации, внедрять инновации в области образования.

Методологическими принципами есть идеи информатизации современного общества, образовательного пространства та концептуальные положения стратегии информационного развития современного образования.

Выводы. Таким образом, использование информационно-коммуникативных технологий влияет на результативность образовательного процесса, способствует формированию таких умений и навыков, которые могут реализоваться в поисковой, коммуникативной работе, стимулирует выявление интереса для решения поставленных задач.

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, информационно-поисковые коммуникативные умения, информационно-коммуникативное пространство, образовательное пространство.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасні потреби суспільства в галузі освіти і не тільки зумовили ґрунтовно опиратися на сучасні досягнення інформаційно-комунікативних технологій, оскільки інформація набуває фундаментального характеру, що потребує обговорення її використання в процесі забезпечення надання освітніх послуг, результативності співпраці в обох напрямках: «педагог – учень», «викладач – студент».

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Ця проблема не залишилася осторонь сучасних наукових досліджень. Основні аспекти формування інформаційної культури досліджували Л. Вінарик, А. Єршов, М. Жалдак, С. Малярчук, І. Мельник, А. Ясінський; функціональне призначення інформаційних технологій в освітньому процесі вивчали Ю. Атаманчук, Г. Балл, Т. Гергей, О. Грешнев, Т. Денисенко, М. Жалдак, Н. Морзе, І. Підласий, С. Смирнов; модифікації в діяльності та особливості контактування «педагог – учень» із використанням інформаційних технологій розглядали А. Брушлінський, Н. Волокова, Т. Габій, А. Матюшкін, Є. Машбиць, О. Тихомиров.

Усе ж доводиться констатувати, що недостатнім є дослідження впливу інформаційно-комунікативних технологій на самореалізацію особистості в освітньому середовищі та на формування інформаційно-пошукових комунікативних умінь.

Формування мети статті. Дослідити вплив інформаційно-комунікаційних технологій на освітній процес і проаналізувати напрями в розвитку процесу информатизації освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розвиток інформаційних технологій є фундаментом для створення інформаційно-комунікативного простору, який дає поштовх успішній реалізації поставлених завдань у будь-якій галузі сучасного інформаційного суспільства.

Теорію «інформаційного суспільства» Л. Я. Філіпова розглядає як одну з концепцій інформаційної парадигми, спрямованої на позначення особливого виду суспільної формації пізніх різновидів постіндустріального суспільства [6, с.14].

Одним зі складників сучасних інформаційно-комунікативних технологій є поняття «комп'ютерна комунікація». Н.П. Волкова сформулювала сутність феномену «комп'ютерна комунікація», її комунікативні можливості, засоби, особливості; обґрунтувала вагомість володіння засобами комп'ютерної комунікації для вчителя; висвітлила особливості підготовки майбутніх учителів до здійснення професійно спрямованої комп'ютерної комунікації, акцентувала увагу на формуванні інформаційно-пошукових комунікативних умінь [2].

Ми погоджуємося з твердженням, що формування інформаційно-пошукових комунікативних умінь буде тим ефективнішим, чим глибше особистість оволодіє відповідними знаннями комп'ютерної комунікації і належними навичками. Отже, зміст навчання має забезпечити формування інформаційно-пошукових комунікативних умінь для виконання певних видів комунікативної діяльності [2, с.9].

Розвиток інформаційних технологій підсилює природне прагнення людей до самореалізації, оволодіння інформаційно-пошуковою комунікативною компетенцією, розвитку умінь і навичок генерувати нові, оригінальні, нестандартні ідеї в процесі використання комп'ютерної комунікації, упроваджувати інновації в галузі освіти.

На думку Н.П. Волкової, «теоретичне осмислення проблеми дало можливість підійти до розуміння інформаційно-пошукових комунікативних умінь, як до інтегративної властивості особистості, комплексу комунікативних дій, заснованих на ґрунтовній теоретичній, практичній та технологічній підготовленості, що дозволяє творчо використовувати комунікативні знання та навички для відображення й перетворення комп'ютерної комунікації. Інформаційно-пошукові комунікативні вміння за своєю сутністю є внутрішньою моделлю майбутньої професійно спрямованої комп'ютерної комунікації, що, базуючись на знаннях і здібностях, забезпечує її ефективність. Інформаційно-пошукові комунікативні вміння концентрують те, чого набуває особистість у процесі зовнішньої (практичної, педагогічної, комунікативної) діяльності, й одночасно розвиваються внутрішньо, але під впливом зовнішніх факторів» [2, с.9].

Дослідниця виокремила інформаційно-пошукові комунікативні вміння, які, згідно з її міркуваннями, є необхідними для здійснення професійно спрямованої комп'ютерної комунікації:

1. використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних технологій (діалог «людина – комп'ютер»);
2. використовувати інформаційно-комунікативні технології для організації навчально-виховного процесу;

3. використовувати комунікативні ресурси комп'ютерних технологій (діалог «людина – комп'ютер – людина») [2, с.10].

Як стверджує Ю.М. Атаманчук, ефективність інформатизації навчального закладу значною мірою залежить від наукового обґрунтування цього процесу. Зокрема, дослідник вказує на такі напрями в розвитку процесу інформатизації освіти, які були визначені А. Андрєєвим:

- оснащення освітніх установ засобами інформаційних і телекомунікаційних технологій та використання їх як нового педагогічного інструменту, що дозволяє істотно підвищити ефективність освітнього процесу;
- використання сучасних засобів, технологій і баз даних для інформаційної підтримки освітнього процесу, забезпечення можливості віддаленого доступу до наукової та навчально-методичної інформації;
- розвиток і поширення дистанційного навчання;
- перегляд і зміна змісту освіти на всіх його рівнях зумовлені стрімким розвитком процесу інформатизації суспільства [1, с.61].

Без перебільшення можна стверджувати, що раціональне використання в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій значно підвищує його результативність. Електронні освітні ресурси дозволяють об'єднувати велику кількість образних, звукових, умовно-графічних, відео- та анімаційних матеріалів. Сучасні засоби навчання на основі інформаційно-комунікативних технологій мають унікальні властивості і функції наочності, які здатні змінити весь процес навчання [4, с.131].

Досліджуючи проблему формування комунікативного середовища сучасних освітніх установ, І. Ю. Мельник представив основні комунікативні процеси в університетській освіті:

- комунікативні процеси навчання та викладання;
- комунікативні процеси керування університетом;
- комунікативна діяльність його служб і підрозділів;
- комунікативні середовища функціонування університету.

Як зазначає автор, ці процеси мають стати стратегічними в комунікативній політиці університетської освіти і їх розвиток повинен ґрунтуватись на таких принципах:

- єдність професійних цілей і завдань усіх учасників науково-освітнього процесу, різних підрозділів, служб незалежно від рівня їх інформатизації на цей момент;
- системність – збалансованість процесу інформатизації за напрямами та послідовність здійснюваних заходів;
- модульність – створення інформаційних систем різної складності, автономності та ступеня комп'ютеризації;
- технологічність – реальні економічні можливості університету і відповідність функцій університету та його кадрового потенціалу заявленому рівню інформатизації;
- динамізм – відповідність рівня інформатизації науково-освітнього процесу інформаційним потребам, які швидко змінюються, і технічним можливостям їх задоволення [5, с.227].

Можливості засобів нових інформаційних технологій в освіті, реалізація яких створює передумови для небувалої в історії педагогіки інтенсифікації освітнього процесу, підвищення його ефективності і якості розглядали Т. О. Денисенко та О. Є. Грешнев.

Основну увагу при цьому слід звернути саме на результативність освітнього процесу, а саме :

- «негайний зворотний зв'язок між користувачем і засобами нових інформаційних технологій»;
- комп'ютерна візуалізація навчальної інформації про об'єкти чи закономірності процесів, явищ, як таких, що реально відбуваються, так і «віртуальних»;
- архівне зберігання досить великих обсягів інформації з можливістю її передачі, а також легкого доступу та звернення користувача до центрального банку даних;
- автоматизація процесів обчислювальної інформаційно-пошукової діяльності, а також обробки результатів навчального експерименту з можливістю багаторазового повторення фрагмента чи самого експерименту;
- автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення, організаційного управління навчальною діяльністю та контролю за результатами засвоєння» [3, с.60].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, використання інформаційно-комунікативних технологій значно підвищує результативність освітнього процесу, сприяє формуванню таких умінь і навичок, які можуть реалізуватися в пошуковій, комунікативній роботі, стимулює виявлення інтересу для розв'язання поставлених завдань. Подальше дослідження передбачається провести у напрямі вивчення проблеми організації навчального процесу з використанням сучасних інформаційних технологій для формування професійної комунікативної компетентності.

1. Атаманчук Ю. М. Концепції інформатизації вищої освіти: вітчизняний і зарубіжний погляди / Ю. М. Атаманчук // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2015. – Випуск 1(79). – С. 59–64.
2. Волкова Н. П. Підготовка майбутніх вчителів до здійснення професійно спрямованої комп'ютерної комунікації / Н. П. Волкова // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: «Педагогіка і психологія». – 2013. – № 1 (5). – С.6–15.

3. Денисенко Т. О. Інформаційні технології в освіті / Т. О. Денисенко, О. Є. Грешнев // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 12–14 вересня 2013 р.). – Одеса, 2013. – С.59–62.
4. Левків С. П. Застосування інформаційно-комунікативних технологій на уроках екології в загальноосвітніх навчальних закладах / С. П. Левків // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2014. – Випуск 4(76). – С. 127–133.
5. Мельник І. Ю. Комунікативне середовище в університетській освіті / І. Ю. Мельник // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 12–14 вересня 2013 р.). – Одеса, 2013. – С.226–230.
6. Філіпова Л. Я. Концепції інформаційної парадигми соціальної комунікації / Л. Я. Філіпова // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 12–14 вересня 2013 р.). – Одеса, 2013. – С.14–18.

Reference

1. Atamanchuk Yu. M. Konceptsiyi informaty'zatsiyi vy'shhoyi osvity': vitchy'znyany'j i zarubizhny'j poglyady' / Yu. M. Atamanchuk // Visny'k Zhy'tomy'rs'kogo derzhavnogo universy'tetu. Pedagogichni nauky'. – 2015. – Vy'pusk 1(79). – S. 59–64.
2. Volkova N. P. Pidgotovka majbutnix vchy'teliv do zdiysnennya profesijno spryamovanoyi komp'yuternoyi komunikatsiyi / N. P. Volkova // Visny'k Dnipropetrovs'kogo universy'tetu imeni Al'freda Nobelya. Seriya: «Pedagogika i psy'xologiya». – 2013. – № 1 (5). – С.6–15.
3. Deny'senko T. O., Greshnyev O. Ye. Informacijni tehnologiyi v osviti / T. O. Deny'senko, O. Ye. Greshnyev // Informacijna osvita ta profesijno-komunikaty'vni tehnologiyi XXI stolittya: materialy' VI mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 12–14 veresnya 2013 r.). – Odesa, 2013. – S.59–62.
4. Levkiv S. P. Zastosuvannya informacijno-komunikaty'vny'x tehnologij na urokax ekologiyi v zagal'noosvitnix navchal'ny'x zakladax / S. P. Levkiv // Visny'k Zhy'tomy'rs'kogo derzhavnogo universy'tetu. Pedagogichni nauky'. – 2014. – Vy'pusk 4(76). – S. 127–133.
5. Mel'ny'k I. Yu. Komunikaty'vne seredovy'shhe v universy'tets'kij osviti / I. Yu. Mel'ny'k // Informacijna osvita ta profesijno-komunikaty'vni tehnologiyi XXI stolittya: materialy' VI mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 12–14 veresnya 2013 r.). – Odesa, 2013. – S.226–230.
6. Filipova L. Ya. Konceptsiyi informacijnoyi parady'gmy' social'noyi komunikatsiyi / L. Ya. Filipova // Informacijna osvita ta profesijno-komunikaty'vni tehnologiyi XXI stolittya: materialy' VI mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 12–14 veresnya 2013 r.). – Odesa, 2013. – S.14–18.

